

Використані джерела інформації:

1. James, A.N., Green, M.J.B. and Paine, J. Financial indicators and targets for protected areas. In Background paper for GBF6: Dialogue on Biodiversity Indicators and Targets. Unpublished draft for discussion only. – 1997. – P. 55.
2. Dixon J., Pagiola S. Local Costs, Global Benefits: Valuing Biodiversity in Developing Countries. Environmental Department. – The World Bank, 2000. – P. 13. 3. Brink B.I.E. 2000. Biodiversity Indicators for the OECD Environmental Outlook and Strategy: a feasibility study. RIVN report, Bilthoven, The Netherlands. – 52 p.
3. Андрієко Т.Л., Балашов Л.С., Прядко О.І. Унікальний болотний масив Переброди на Ровенщині // Укр. ботан. журн. – 1976. – Т. 33. – № 5. – С. 532-536.
4. Якимчук А.Ю. Економіка та організація природно-заповідного фонду України. Монографія. Рівне: НУВГП, 2007. – 208 с.
5. Якимчук А.Ю., Черній А.Л. Економіка природокористування. Навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2010. – 275 с.

Рецензент: Корецький М.Х., д.держ.упр., професор.

УДК 351.82:339.727.22/.24

Бойко Т.А.,
слухач кафедри управління
національним господарством
НАДУ при Президентіві України

ПОТОКИ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Анотація. В статті досліджено обсяги та масштаби руху світових потоків прямих іноземних інвестицій країн світу, визначено сучасні тенденції їх зміни, висвітлено роль державного управління прямими іноземними інвестиціями, проаналізовано вплив надходжень прямих іноземних інвестицій на економічне зростання країн, що розвиваються, в умовах нестійкості світової економіки.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, світові потоки прямих іноземних інвестицій, державне управління прямими іноземними інвестиціями, транснаціональні корпорації, економічне зростання.

Аннотация. В статье исследованы объёмы и масштабы движения мировых потоков прямых иностранных инвестиций стран мира, определены современные тенденции их изменения, освещена роль государственного управления прямыми иностранными инвестициями, проанализировано влияние поступлений прямых иностранных инвестиций на экономический рост стран, которые развиваются, в условиях неустойчивости мировой экономики.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, мировые потоки прямых иностранных инвестиций, государственное управление прямыми иностранными инвестициями, транснациональные корпорации, экономический рост.

Annotation. This paper investigates the volume and measures of global flows movement of foreign direct investment over the world, identified current trends of their changes, highlighted the role of government to foreign direct investment, analyzed the influence of foreign direct investment on economic growth in developing countries, in terms of the instability of the world economy.

Keywords: foreign direct investment, global flows of foreign direct investment, public administration of foreign direct investments, transnational corporations, and economic growth.

Постановка проблеми. У сучасних умовах світове господарство являє собою глобальну систему, що поєднує національні економіки, здатні діяти як єдине ціле. Особливо складним механізмом світової економічної системи виступає міжнародний інвестиційний ринок, на якому відбувається формування та перерозподіл фінансових ресурсів між різними країнами.

В умовах динамічного та мінливого стану світової економіки, глобалізації та інтеграції надзвичайно важливою проблемою є дослідження основних тенденцій зміни глобальних потоків прямих іноземних інвестицій та визначення їх обсягів і характеру в міжнародній фінансовій діяльності.

Проблема удосконалення управління глобальними потоками прямих іноземних інвестицій визначає актуальність дослідження взаємозв'язку між їх надходженням та економічним зростанням, механізмом взаємодії, особливо в умовах нестійкості світової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різноманітних аспектів світових інвестиційних процесів знайшло своє відображення у працях провідних українських та зарубіжних вчених, зокрема Д.Лук'яненко, Б.Губського, О.Мозгового (досліджено умови, масштаби, динаміку, проблеми і перспективи міжнародної інвестиційної діяльності); О.Носової (висвітлено інституційний механізм взаємодії прямих іноземних інвестицій та економічного зростання); Ю.Квашина та А.Кузнецова (визначено перспективи нарощування прямих іноземних інвестицій до Російської Федерації з країн СНД); В.Боброва та К.Портасова (досліджено потоки прямих іноземних інвестицій в країнах БРІКС) та інші.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на значний внесок зазначених вчених у дослідженні даної проблеми, потребує подальшого вивчення удосконалення механізму державного управління прямими іноземними інвестиціями, спрямованими на забезпечення сталого економічного зростання в умовах нестійкості фінансових потоків у світовому господарстві.

Метою статті є дослідження глобальних потоків прямих іноземних інвестицій, факторів зміни їх напрямів та удосконалення механізму державного управління цими потоками з метою забезпечення сталого економічного зростання.

Виклад основного матеріалу. Безсумнівно, світова фінансово-економічна криза значно вплинула як на динаміку, так і на географію світових інвестиційних потоків, визначивши нестійкість світового господарства, особливо транзитивних країн. Проте за останні роки під впливом удосконалення механізмів міждержавного управління

глобальними інвестиційними потоками спостерігається їх збільшення та поступове виведення світової економіки на траєкторію економічного піднесення.

У 2011 р. прямі іноземні інвестиції (далі ПІІ) у світову економіку сягнули 1,6 трлн. дол. США, тобто збільшилися на 16 % у порівнянні з 2010 р., вперше перевищивши середній докризовий рівень 2005-2007 років. Проте, у 2012 р. обсяг ПІІ знизився на 18 % до 1,3 трлн дол., в порівнянні з попереднім роком [4]. На шляху відновлення потоків ПІІ продовжує стояти значна невизначеність інвесторів. Значною мірою вона зумовлена погіршенням макроекономічного середовища: низькими темпами зростання світового ВВП, товарообороту, капіталу та зайнятості (див. табл. 1). На рішення інвесторів також впливають й інші фактори, які належать більше до політичних, а саме військові конфлікти в ряді країн Північної Африки та Близького Сходу і боротьба за геополітичне домінування.

Таблиця 1

Темпи зростання світового ВВП, торгівлі, основного капіталу, зайнятості, прямих іноземних інвестицій за 2008-2012 рр. і прогноз на 2013-2014 рр. (%)

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ВВП	1.4	-2.1	4.0	2.7	2.3	2.4	3.1
Торгівля	3.0	-10.4	12.6	5.8	3.2	4.5	5.8
Основний капітал	2.3	-5.6	5.3	4.8	4.6	5.3	6.0
Зайнятість	1.1	0.4	1.4	1.5	1.3	1.3	1.3
ПІІ	-9.5	-33.0	14.1	16.2	-18.3	7.7	17.1
Довідково:							
Потоки ПІІ (трлн. дол.)	1.81	1.21	1.38	1.60	1.31	1.4	1.6

Джерело: UNCTAD's Global Investment Trends Monitor, № 11, 23 January 2013

Відносно середньострокових прогнозів потоків ПІІ, то їх можна було б назвати «відкладене відновлення». Цьому сприятиме ряд позитивних макроекономічних факторів (див. табл. 1), що сприяє поверненню впевненості інвесторів. Разом з тим макроекономічні ризики залишаються достатньо високими через структурні недоліки основних економік світу та світової фінансової системи.

Отже, *першою тенденцією* можна зазначити зниження глобальних потоків ПІІ на фоні погіршення макроекономічного середовища та невизначеності інвесторів.

У 2011 р. в рамках «Огляду перспектив світових інвестицій», проведеного ЮНКТАД серед керівників транснаціональних корпорацій (далі – ТНК) на предмет їх інвестиційних планів було визначено відсотки респондентів, налаштованих оптимістично, нейтрально та песимістично щодо глобального інвестиційного клімату у найближчі роки (рис. 1) [5]. З

рис. 1 видно, що у 2012 р. переважали песимістичні та нейтральні настрої (80,4 %). У 2013 р. їх частка зменшилась до 58,6 % і дана тенденція за прогнозними оцінками посилюватиметься у 2014 р – 46,6 %. Таким чином, частка оптимістично налаштованих респондентів за 2012-2014 рр. збільшилась у 2,7 рази, песимістичних зменшилась у 4,8 рази. Частка нейтральних респондентів зменшилась з 50,9 % до 40,4 %, тобто в 1,3 рази.

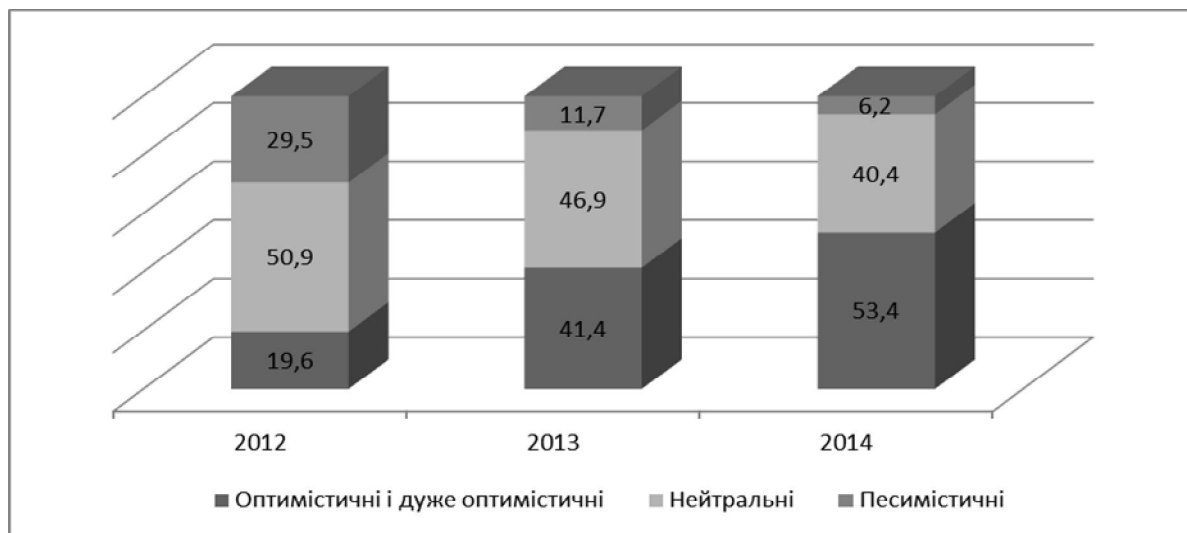

Рис. 1. Оцінка глобального інвестиційного клімату керівниками ТНК на 2012-2014 рр., у відсотках

Джерело: World Investment Report 2012. Towards a New Generation of Investment Policies

Таким чином, *другою тенденцією* є оптимістична налаштованість керівників основних ТНК щодо майбутніх перспектив збільшення глобальних інвестиційних потоків.

Аналіз джерел таких прогнозів з боку керівників ТНК показує, що до 2011 р. спостерігалася тенденція до збільшення обсягів світового виробництва, закордонних продажів цих компаній та чисельність робітників, що працювали за кордоном зростали значно швидше, ніж в країнах базування. Так, у 2011 р. у закордонних філіалах було зайнято приблизно 69 млн. осіб, які забезпечили продаж товарів у розмірі 28 трлн. дол. і додану вартість близько 7 трлн. дол. [5].

Щорічне обстеження 100 найбільших ТНК, підготовлене ЮНКТАД свідчать про те, що під час світової фінансово-економічної кризи вони скорочували капітальні витрати на виробничі активи та придбання (особливо за кордоном), надаючи переваги нарощуванню власних грошових коштів. Так, у 2010 р. їх обсяг досяг рекордно високого рівня - 1,03 трлн. дол., тобто на 166 млн. дол. більше від рівня, який передбачався середньостроковим прогнозом грошових авуарів. В 2011 р. спостерігалася зростання капітальних витрат ТНК на 12 %, але у 2012 р відбулося їх скорочення на стільки ж відсотків. Тобто додаткові грошові кошти цілком не були розміщені. Їх авуари, включаючи нерозподілений прибуток

закордонних філіалів, у 2012 р. становлять більше 5 трлн. дол. [5]. Це може спровокувати виникнення нестабільності на міжнародних фінансових ринках, яке буде сприяти нарощуванню ліквідних активів та їх використанню на виплату дивідендів і зниження рівня заборгованості.

По мірі покращення макроекономічного середовища надлишок ліквідності може потенційно в майбутньому вилитися у збільшення ПІІ. За прогнозними оцінками 100 найбільших ТНК, розмір капіталу, який може бути розміщений у вигляді ПІІ складає приблизно 500 млрд. дол., тобто майже одну третину їх світових глобальних потоків.

Третя тенденція свідчить про наявність фінансових ресурсів, які потенційно можуть бути трансформовані в прямі іноземні інвестиції.

Аналіз статистичних даних щодо галузевого розподілу потоків ПІІ у 2011 р. свідчить про те, що спостерігалось їх зростання у трьох секторах виробництва (первинному секторі, обробній промисловості та секторі послуг). Зазначимо, що у 2011 р. надходження ПІІ в сектор послуг стрімко зростають на тлі значного скорочення у 2009-2010 рр. Вони становлять 570 млрд. дол., що майже у три рази більше, ніж у первинний сектор. Хоча у первинний сектор ПІІ після двох років спаду також зростали і досягли 200 млрд. дол. (таблиця 2) [5].

Таблиця 2

Розподіл надходжень прямих іноземних інвестицій
за секторами економіки, млрд. дол.

Рік	Первинний сектор	Обробна промисловість	Сектор послуг
Середні дані, 2005-2007	130	670	820
2008	230	980	1 130
2009	170	510	630
2010	140	620	490
2011	200	660	570

Джерело: World Investment Report 2012. Towards a New Generation of Investment Policies

Збільшенню ПІІ сприяла наступна п'ятірка галузей: видобувна промисловість (гірничовидобувна і нафтова) хімічна промисловість, інфраструктурні галузі (електро-, газо- і водопостачання), транспорт і зв'язок, а також інші послуги (головним чином сервісні послуги в нафто- та газовидобувній галузях).

Аналіз вищезазначених фактів дозволяє сформулювати *четверту тенденцію*: домінування у світових фінансових потоках інвестицій в обробну промисловість на фоні випереджаючих темпів зростання інвестицій в первинний сектор та сектор послуг.

Аналіз структури ПІІ у 2011 р. свідчить про зростання злиттів і поглинань на фоні домінування інвестицій в нові проекти [1, с. 26]. У

2011 р. транскордонні злиття і поглинання збільшилися на 53 % та досягли 526 млрд. дол., що було зумовлено зростанням кількості мегаугод (вартістю більше 3 млрд. дол.) - з 44 у 2010 р. до 62 у 2011 р. Інвестиції в нові проекти в 2011 р. становили 904 млрд. дол., з яких більше двох третин від їх загальної вартості були здійснені в країни, що розвиваються і в країни з транзитивною економікою.

Австралія, Франція, Люксембург, Португалія і Великобританія відчували значне вилучення активів їх ТНК з-за кордону у 2012 р. Так, наприклад, ING Group вилучила в США та Канаді 12 млрд. дол., а British Petroleum продала свою частку в нафтових родовищах Мексиканської затоки на суму 5,6 млрд. дол. Купівлі ТНК з країн, що розвиваються в 2012 р. досягли 115 млрд. дол.. Це становить рекордну частку (37 %) від загальних обсягів злиттів і поглинань. Серед великих угод можна назвати придбання компанією Petronas (Малайзія) компанії Progress Energy Resources Corp (Канада) за 5,4 млрд. дол.; покупка компанією Sinopec Group (Китай) компанії Petrogal Brasil Ltda (Бразилія) за 4,8 млрд. дол. У 2012 р. злиття і поглинання ТНК з Латинської Америки відчували найбільш швидке зростання (до 28 млрд. дол.); на інвесторів з Азії припадає лівова частка придбань (75 %) серед країн, що розвиваються. Вартість заявлених проектів greenfield знижується четвертий рік поспіль впавши на 34 % до найнижчого рівня частки за всю історію. Але на інвестиції «з нуля», як і раніше, припадає дві третини їх обсягу (рис. 2) [4].

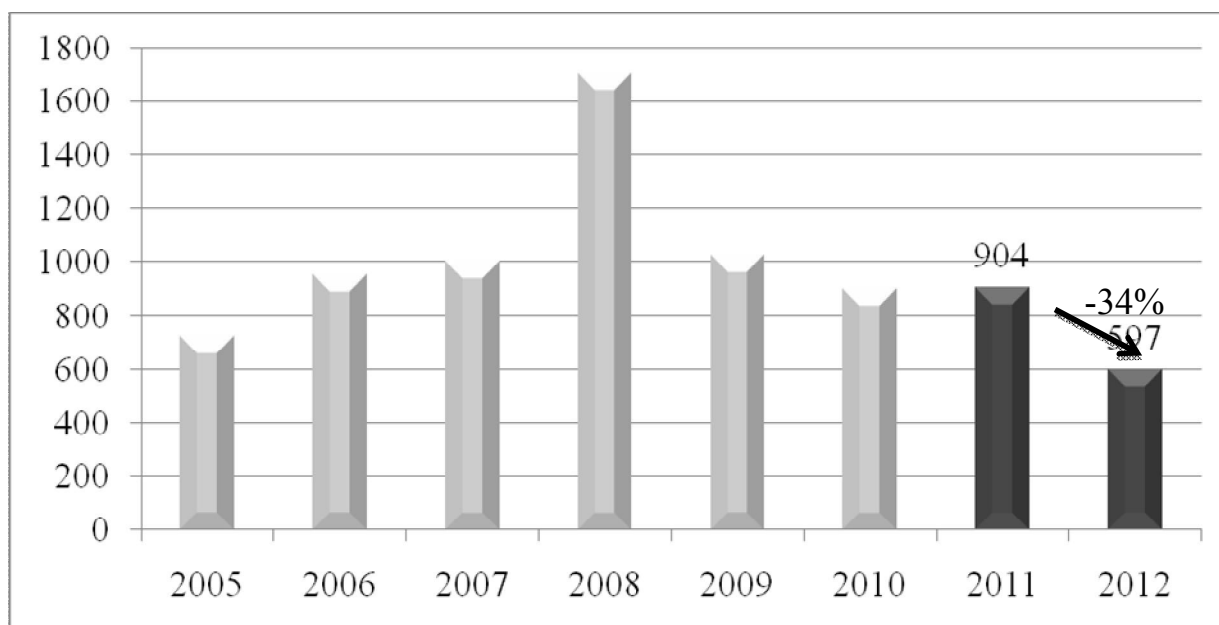

Рис. 2. Вартість проектів greenfield у 2005-2012 рр., млрд. дол. США.

Джерело: UNCTAD's Global Investment Trends Monitor, № 11, 23 January 2013

П'ятою тенденцією є переважання інвестицій в нові проекти над інвестиціями в рамках транскордонних злиттів і поглинань, а також підвищення ролі підприємств із країн, що розвиваються у цих процесах.

Продовжує підвищуватися інвестиційна активність країн, що розвиваються, а потоки ПІІ в розвинуті країни зазнають різкого скорочення. Із загального зниження потоків ПІІ протягом 2012 р. майже 90 % припадає на розвинуті країни. Різко скоротилися ПІІ в країни Європи та США, хоча найбільший обсяг ПІІ в світі надходить в економіку США. Деякі розвинуті країни, а саме Франція, Канада, Ірландія та Великобританія продемонстрували незначне зростання потоків ПІІ, яке в цілому не змінило загальної тенденції.

Країни, що розвиваються зберегли певну стійкість своєї динаміки. Так, у 2011 р. надходження ПІІ в ці країни становили 684 млрд. дол. Це майже на 11 % більше, ніж у 2010 р. Під час спаду потоків ПІІ у 2012 р., їх надходження в країни, що розвиваються залишилися відносно стійким, сягнувши 680 млрд. дол. Вперше у 2012 р. інвестиційні потоки в країни, що розвиваються перевищили їх обсяг у розвинуті на 130 млрд. дол.

У 2012 р. ПІІ в країни з перехідною економікою скоротилися на 13 % до 81,4 млрд дол., а в країни Південно-Східної Європи - на 52 %. ПІІ в країни СНД скоротилися на 9,9 % до 78,0 млрд. дол. Зростання надходжень ПІІ в Казахстан на 13,6 % (до 15,6 млрд. дол.) і в Україну на 11,5 % (до 8 млрд. дол.) не компенсувало їх падіння в Російській Федерації, яке склало 17 % (до 44,1 млрд. дол.).

Загальні тенденції глобальних інвестиційних потоків в країни, що розвиваються та в країни з перехідною економікою можна побачити на рисунку 3 [4].

Важлива роль в стимулюванні розвитку міжнародної фінансової діяльності належить удосконаленню механізму державного управління щодо ПІІ. Країнам властиві різні темпи економічного зростання.

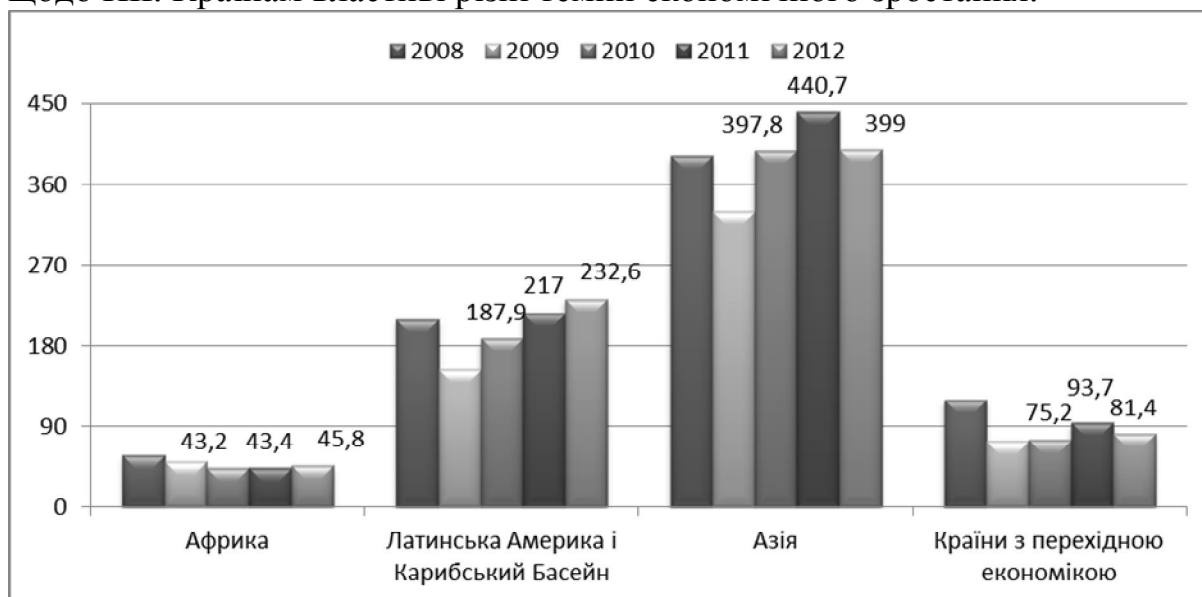

Рис. 3. Обсяги прямих іноземних інвестицій в країни, що розвиваються та країни з перехідною економікою за 2008-2012 рр., млрд. дол. США.

Джерело: UNCTAD's Global Investment Trends Monitor, № 11, 23 January 2013

Технологічно розвинуті країни мають певні переваги від впровадження та застосування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Розвиток ноу-хау направлено на створення оптимальної структури виробництва.

Перенесення новітніх технологій, ноу-хау, знань за допомогою залучення ПІІ стимулює економічне зростання. Емпіричне дослідження Б.Босувос, С.Колінс підтвердило існування зв'язку між надходженням ПІІ та економічним зростанням країн, що розвиваються [3]. Приплив ПІІ сприяє більш високому економічному зростанню за умови наявності мінімального запасу людського капіталу. Головним фактором підвищення темпів економічного зростання є залучення іноземного капіталу у порівнянні з загальною величиною накопичення капіталу в країні – реципієнті інвестицій [2, с. 115].

За показником залучення ПІІ, який вимірює успішність країн (комбінований показник загального припливу ПІІ та їх припливу по відношенню до ВВП), у десятку провідних в рейтингу входять вісім країн, що розвиваються та з перехідною економікою, в той час як десять років тому їх було лише чотири. У 2011 р. до лідерів увійшла Монголія [5].

В залежності від вкладу ПІІ та філіалів іноземних компаній у розвиток економіки (створення доданої вартості, зростання зайнятості населення, заробітної плати, податкових надходжень, експорту, витрат на НДДКР та накопичення капіталу) складається рейтинг країн. За цим індексом відносно великий вклад у розвиток економік країн, що розвиваються, особливо країн Африки, вносять філіали іноземних компаній, зокрема, в частині створення доданої вартості, зайнятості населення, експорту та витрат на НДДКР [5].

Шостою тенденцією сучасної міжнародної інвестиційної діяльності є зміна лідерства у залученні потоків ПІІ на користь країн, що розвиваються, над інвестиціями в розвинуті країни.

Висновки. Світовий досвід свідчить, що найкоротшим шляхом піднесення на якісно новий рівень розвитку продуктивних сил країни є оптимальне використання ПІІ у різноманітних організаційно-правових формах. Вони сприяють економічному зростанню, створенню додаткових робочих місць, підвищенню рівня добробуту населення.

Проаналізувавши сучасні тенденції та фактори формування глобальних інвестиційних потоків можна стверджувати, що у 2012 р. приплив інвестицій в країни, що розвиваються, перевищив приплив інвестицій в розвинуті країни світу в порівнянні з попереднім роком. Аналіз світових потоків ПІІ показує, що вагому роль у їх спрямуванні у напрямі забезпечення сталого економічного зростання належить механізму державного управління. Подальша активізація ПІІ в економіку України знаходиться у площині удосконалення механізму державного управління.

Перспективи подальших розвідок. Перспективи подальших розвідок у цьому контексті можуть бути зосереджені на дослідженні регіональних

тенденцій міжнародної інвестиційної діяльності та участі України в глобальних інвестиційних процесах.

Використані джерела інформації:

1. Боброва В., Портасов К. Прямые иностранные инвестиции в странах БРИКС // Мировая экономика и Международные отношения. – 2013. - № 2. – С. 26-35.
2. Носова О.В. Институциональный механизм взаимодействия прямых иностранных инвестиций и экономического роста // Научные труды ДонНТУ. Серия экономическая. – 2013. - № 1(43). – С. 111-120.
3. Bosworth B.P., Colins S.M. Capital flows to developing economies: implications for saving and investments // Brookings Papers on economic activity. – 1999. - № 1. – P. 167.
4. Global Investment Trend Monitor, No. 11 – Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaeia2013d1_en.pdf.
5. World Investment Report 2012. Towards a New Generation of Investment Policies – Режим доступу: <http://www.unctad-docs.org/UNCTAD-WIR2012-Full-en.pdf>.

Рецензент: Соколова О.М., к.е.н., доцент.

УДК:351

Вайсман В.Я.,

здобувач

Національний університет водного
господарства та природокористування, м. Рівне

ОБ'ЄКТИВНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Анотація. Виявлено негативні результати розвитку підприємництва в Україні. Визначено несприятливі тенденції розвитку підприємництва. Розроблено класифікацію елементів зовнішнього середовища, що впливають на розвиток підприємництва. Встановлено групи негативних чинників розвитку підприємництва. Запропоновано принципи побудови державної політики у сфері підприємництва.

Ключові слова. Елементи зовнішнього середовища, принципи побудови державної політики, негативні чинники розвитку підприємництва.

Аннотация. Выявлены негативные результаты развития предпринимательства в Украине. Определены неблагоприятные тенденции развития предпринимательства. Разработана классификация элементов внешней среды, влияющих на развитие предпринимательства. Установлены группы негативных факторов развития предпринимательства. Предложены принципы построения государственной политики в сфере предпринимательства.

Ключевые слова. Элементы внешней среды, принципы построения государственной политики, негативные факторы развития предпринимательства.

Annotation. Found negative business development in Ukraine. Definitely adverse trends in entrepreneurship. The classification of the elements of the environment that affect business development. Established group of negative factors in the development of entrepreneurship. An principles of state policy in the field of entrepreneurship.

Keywords. The elements of the environment, the principles of state policy, the negative factors of entrepreneurship.